Stegosaurus

Stegosaurus („zastřešený ještěr“) byl rod ptakopánvého dinosaura, který žil v období pozdní jury (asi před 150 miliony let) na území Severní Ameriky. Jeho pojmenování znamená „střechovitý či zastřešený ještěr“, toto označení dostal podle plochých desek, menší měl na krku a větší na hřbetě a přední části ocasu. Spolu s rody *Tyrannosaurus*, *Triceratops* a *Apatosaurus* (dříve „*Brontosaurus*“) patří mezi vůbec nejznámější rody neptačích dinosaurů. Formálně byl popsán paleontologem Othnielem C. Marshem v roce 1877.[1]

Obsah

Rozměry

Historie a druhy

Paleobiologie

Populární kultura

Odkazy

- Reference
- Literatura
- Související články
- Externí odkazy

Rozměry

Kostra stegosaura v expozici Přírodovědeckého muzea v Bruselu.

Stegosaurus byl největším zástupcem své čeledi, mohl dorůstat délky až kolem 9 metrů[2] a vážit asi 4 až 5 tun. Běžně velké exempláře druhu *S. stenops* dosahovaly délky asi 6,5 metru a hmotnosti 3500 kg, u druhu *S. ungulatus* pak 7 metrů a 3800 kg.[3] Podle jiných odhadů však vážil dospělý exemplář druhu *S. stenops* až kolem 4700 kg.[4] Měl malou lebku válcovitého tvaru, jeho mozek dosahoval velikosti mandarinky (nikoliv vlašského ořechu, jak se dříve často uvádělo).

Stegosaurus

Stratigrafický výskyt: Svrchní jura, před 155 - 150 miliony let

Moderní rekonstrukce vzhledu stegosaura

Vědecká klasifikace

Říše	živočichové (Animalia)
Kmen	strunatci (Chordata)
Třída	plazi (Sauropsida)
Nadřád	dinosauři (Dinosauria)
Řád	ptakopánví (Ornithischia)
Podřád	Thyreophora
Infrařád	Stegosauria
Čeleď	Stegosauridae
Rod	***Stegosaurus*** Marsh, 1877

Druhy

- *Stegosaurus armatus*
- *Stegosaurus stenops*
- *Stegosaurus longispinus*

Některá data mohou pocházet z datové položky.

Velké stopy, objevené v roce 2009 v Asturii nasvědčují tomu, že mohli existovat ještě větší jedinci.[5] Jelikož to byl býložravec, jeho zuby byly malé, tupé, listovitého tvaru. Na konci ocasu měl čtyři dlouhé trny. Zadní nohy byly dvakrát delší než přední.

Historie a druhy

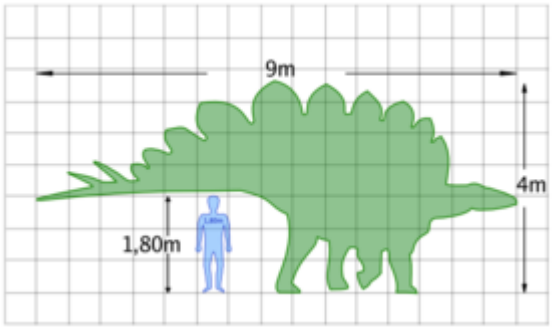

Porovnání velikosti dospělého člověka se stegosaurem.

První fosilie stegosaurů byly objeveny již v polovině 19. století. Samotný rod *Stegosaurus* byl formálně popsán roku 1877 Othnielem Charlesem Marshem. V současnosti jsou obvykle rozeznávány tři platné druhy stegosaura. Prvním objeveným druhem byl *Stegosaurus armatus*. Nejlépe prozkoumaným druhem je *Stegosaurus stenops*. Z jedné objevené kostry známe druh *Stegosaurus longispinus*. V roce 2016 byl navíc vyčleněn nový rod *Alcovasaurus*. Mýtus o údajném druhém mozkovém centru stegosaurů v jejich pánevní oblasti byl již dávno vyvrácen, na přelomu 19. a 20. století byl však velmi populární. Ve skutečnosti se jednalo o místo soustředění tukové tkáně a nervových provazců, které sloužily k lepšímu ovládání zadních končetin a ocasu.[6]

Pochybný rod *Hypsirhophus*, popsaný roku 1878 E. D. Copem, může být ve skutečnosti rovněž exemplářem stegosaura.

Paleobiologie

Stegosauři byli poměrně pomalí živočichové, jejichž rychlost chůze podle dochovaných stop nepřesahovala asi 6-7 km/h. Největší dosud nalezená stopa stegosaurida, objevená v roce 2009 ve Španělsku, měřila na délku 55 cm. Jejich pláty na hřbetu sloužily buď k termoregulaci nebo k vnitrodruhové signalizaci, nikoliv k obraně před teropodními dinosaury. Obranu před dravými teropody zajišťovaly až 90 cm dlouhé ocasní trny, sloužící k aktivní a zřejmě velmi efektivní obraně.[7] K tomu účelu měli stegosauři také dobře vyvinuté svaly na předních končetinách, umožňující jim provádět rychlé obraty ocasem směrem k útočníkovi.[8] Mláďata stegosaurů byla nejspíš podstatně lehčeji stavěná a mohla se pohybovat po dvou i po čtyřech. Nejlépe zachovaným jedincem stegosaura je zřejmě mladý dospělec z Wyomingu, jehož z 85% kompletní kostru zakoupilo Britské přírodovědecké muzeum a vystavuje ji od roku 2014 pod populární přezdívkou "Sophie".[9]

O původním pachu tohoto dinosaura vědci nic nevědí, je ale možné, že byl cítit velmi silně, podobně jako většina současných velkých tvorů.[10]

Populární kultura

Stegosaurus patří již od roku 1891 (kdy byla publikována první věrohodná rekonstrukce kostry) mezi nejznámější a nejoblíbenější dinosaury. Objevil se také ve slavném románu britského spisovatele A. C. Doyla *Ztracený svět* z roku 1912. V roce 1982 byl *Stegosaurus* zvolen státním dinosaurem Colorada.[11] *Stegosaurus* se objevil i v mnoha filmech s tematikou pravěku, včetně filmů *Cesta do pravěku*, *Ztracený svět: Jurský park* a *Jurský park 3* nebo v seriálech *Putování s dinosaury* a *Planeta dinosaurů*.

Odkazy

Pohled na modely dinosaurů v JuraParku Krasiejów, v popředí modely stegosaurů.

Reference

1. Marsh, O. C. (1877). A new order of extinct Reptilia (Stegosauria) from the Jurassic of the Rocky Mountains. *American Journal of Science and Arts* **14**: 513-514.
2. Holtz, Thomas R., Jr.; Rey, Luis V. (2007). *Dinosaurs: The Most Complete, Up-to-Date Encyclopedia for Dinosaur Lovers of All Ages* (Aktualizovaný internetový dodatek (http://www.geol.umd.edu/~tholtz/dinoappendix/HoltzappendixWinter2011.pdf)). New York: Random House. ISBN 978-0-375-82419-7.
3. Paul, G. S. (2010). *The Princeton Field Guide to Dinosaurs*. Princeton University Press, str. 224-226 (anglicky)
4. Benton, Michael, J. (2019). *Dinosaurs Rediscovered (The Scientific Revolution in Paleontology)*. Thames and Hudson, London (str. 207). (anglicky)
5. https://dinosaurusblog.com/2009/02/16/767155-objev-rekordnich-stegosaurich-stop/
6. Bakker, R. T. (1986). *The Dinosaur Heresies*, Zebra Books, New York (str. 365-369).
7. http://www.osel.cz/index.php?clanek=8011 - Stegosaurus byl rozeným zabijákem
8. Bakker, R. T. (1986). *The Dinosaur Heresies*, Zebra Books, New York (str. 226-234).
9. http://dinosaurusblog.com/2016/06/30/puvabna-pichlava-sofie/
10. https://veda.instory.cz/1264-co-byste-citili-kdybyste-se-ocitli-v-blizkosti-tyranosaura-stegosaura-triceratopse-nebo-brachiosaura.html
11. https://dinosaurusblog.com/2011/03/27/887722-jak-svet-poznal-stegosaura/

Literatura

- Maidment, S. C. R.; *et al.* (2008). Systematics and phylogeny of Stegosauria (Dinosauria: Ornithischia). *Journal of Systematic Palaeontology*, **6**(4): 367-407.

Související články

- *Dacentrurus*

- *Dravidosaurus*
- *Kentrosaurus*
- *Lexovisaurus*

Externí odkazy

- Obrázky, zvuky či videa k tématu **Stegosaurus** ve Wikimedia Commons
- Galerie **Stegosaurus** ve Wikimedia Commons
- Taxon **Stegosaurus** ve Wikidruzích
- Článek o fosilních stopách mladých stegosaurů na webu *Osel.cz* (http://osel.cz/index.php?clanek=2675) (česky)
- SOCHA, Vladimír. **Zastřešený ještěr**. *OSEL.cz* [online]. 14. února 2019. Dostupné online (http://www.osel.cz/10367-zastreseny-jester.html).

Citováno z „https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Stegosaurus&oldid=18855078“

Stránka byla naposledy editována 20. 7. 2020 v 12:58.

Text je dostupný pod licencí Creative Commons Uveďte autora – Zachovejte licenci, případně za dalších podmínek.
Podrobnosti naleznete na stránce Podmínky užití.